

คู่มือการปฏิบัติงานรายบุคคล

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

นางสาวพรทิพย์ พวงเดช
ตำแหน่ง นักจิตวิทยาโรงเรียน
ประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

คู่มือการปฏิบัติงานรายบุคคล

นางสาวพรทิพย์ พวงเดช
ตำแหน่ง จิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

- ๑.ชื่อ นางสาวพรทิพย์ พวงเดช
๒. วัน/เดือน/ปี เกิด ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๒
๓. ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน เลขที่๘๙ หมู่๙ ตำบลดอนสัก อำเภอดอนสักจังหวัดสุราษฎร์ธานี๘๔๒๒๐
๔. เบอร์โทรศัพท์มือถือ ๐๘๐-๘๖๗๙๗๒๔
๕. E-mail : pornthip.pungdach@gmail.com

คำนำ

การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของ นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ใน ด้านการส่งเสริม ป้องกันและแก้ปัญหา นักเรียน ของกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการ ได้ ทั่วถึง รวดเร็ว และ มีประสิทธิภาพ

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือการปฏิบัติงานฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในการพัฒนางานต่อไป

นางสาวพรทิพย์ พวงเดช

นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ลักษณะงานนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	๑
การดำเนินงานนักจิตวิทยาโรงเรียน	๓
กระบวนการดำเนินงานตามระบบการช่วยเหลือนักเรียน	๗
แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน	๑๕
กรณีถูกล่วงละเมิดทางเพศ	๑๗
กรณียาเสพติด	๑๙
กรณี ๔ กลุ่มโรค (สมาธิสั้น เรียนรู้ช้า บกพร่องทางสติปัญญา และออทิสติก	๒๑
กรณีปัญหาเรื้อรังด่วน	๒๓

ลักษณะงานนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ปฏิบัติงานเกี่ยวกับ การช่วยเหลือและให้คำปรึกษานักเรียนให้ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา สังคม และอารมณ์ เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยทำงานร่วมกับครู ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และส่งเสริมให้เกิดคุณประโยชน์ในการเรียนรู้ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

๑. ด้านการปฏิบัติการ

๑.๑ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการส่งต่อจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๑.๒ วิเคราะห์และวินิจฉัยปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคลที่มีปัญหาซับซ้อนหรือจากการส่งต่อ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ แบบทดสอบทางจิตวิทยาด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และวางแผนการแก้ไขปัญหา

๑.๓ ประเมินสำรวจวิเคราะห์ สภาวะสุขภาพจิตด้วยวิธีการทางจิตวิทยากับนักเรียน เพื่อค้นหา อธิบาย ทำนายแนวโน้มพฤติกรรมอารมณ์ ความคิด พัฒนาการ ศักยภาพ แรงจูงใจ ความถนัด บุคลิกภาพสาเหตุของปัญหาสุขภาพจิตใน ระดับเบื้องต้น

๑.๔ ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม และบำบัดครอบครัว เพื่อการบำบัดและแก้ไขเฉพาะเรื่องหรือปัญหาที่มีความซับซ้อน เช่น พฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท/การใช้ความรุนแรง ฯลฯ

๑.๕ ปรับพฤติกรรม พื้นฟูสภาวะทางจิตใจ สังคม อารมณ์ ส่งเสริมพัฒนาการในระดับ เบื้องต้น เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจ ยอมรับปัญหาของตนเอง ปรับเปลี่ยนอารมณ์ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปรับตัว หรือวิธีแก้ปัญหาให้เหมาะสม

๑.๖ ให้การดูแลช่วยเหลือกลุ่มเด็กพิเศษ เช่น เด็กบกพร่องทางการเรียนรู้(LD) เด็กสมาธิสั้น เด็กออทิสติก เด็กที่มีสติปัญญาบกพร่อง เป็นต้น

๑.๗ ส่งเสริม ป้องกัน ฝึกระวัง แก้ไขปัญหาพฤติกรรม สุขภาพจิตของนักเรียนด้วยเครื่องมือ และกระบวนการทางจิตวิทยาเบื้องต้น เพื่อพัฒนาความสามารถในการดำเนินชีวิตได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

๑.๘ รวบรวม ศึกษาข้อมูลวิจัยด้านจิตวิทยา และวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรมด้านจิตวิทยา สุขภาพจิต

๑.๙ สรุปลงสถิติ รายงานผลการปฏิบัติงานทางจิตวิทยาเสนอผู้บังคับบัญชา เพื่อประกอบการ วางแผน พัฒนาการปฏิบัติงาน

๒. ด้านการวางแผน

วางแผนการทำงานที่รับผิดชอบ ร่วมดำเนินการวางแผนการทำงานของหน่วยงาน หรือโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่กำหนด

๓. ด้านการประสานงาน

๓.๑ ประสานการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกหรือหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ และผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนด

๓.๒ ชี้แจงและให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริง แก่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจหรือความร่วมมือในการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย

๓.๓ ประสานการส่งต่อไปยังหน่วยงานภายนอก กรณีที่นักเรียนต้องการความช่วยเหลือ เฉพาะด้าน และการรับส่งกลับเข้าสู่ระบบโรงเรียน

๔. ด้านบริการ

๔.๑ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ความรู้วิชาการจิตวิทยา วิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจ ปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๔.๒ ถ่ายทอด ฝึกอบรม องค์กรความรู้ เทคโนโลยีด้านจิตวิทยา จัดทำแผนการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ

๕.งานอื่นๆ

ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ผู้อำนวยการ /รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษามอบหมาย

การดำเนินงานของนักจิตวิทยาโรงเรียน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือคุ้มครองนักเรียนให้เป็นระบบที่มีกระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอน นำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถเรียนจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่มี การออกกลางคัน
๒. เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานและสามารถจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาผู้เรียนได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ขอบเขตของงาน

การช่วยเหลือและให้คำปรึกษานักเรียนให้ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา สังคม และ อารมณ์ เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยทำงานร่วมกับครู ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเสริมสร้าง สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และส่งเสริมให้เกิดคุณประโยชน์ในการเรียนรู้ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

คำจำกัดความ

◆ นักจิตวิทยาโรงเรียน หมายถึง นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสราษราษฎร์ธานี ชุมพร

◆ การให้คำปรึกษา (Counseling) คือ กระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาศัยการสื่อสารสองทาง ระหว่างบุคคลหนึ่งในฐานะผู้ให้การศึกษา (counselor) ซึ่งทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็น ผู้รับการปรึกษา (client) ได้สำรวจและทำความเข้าใจ สิ่งที่เป็นปัญหา และแสวงหาหนทางแก้ไข ปัญหาเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง

◆ การให้คำปรึกษารายบุคคล (Individual Counseling) คือ การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เป็นกระบวนการช่วยเหลือโดยมีการพบปะเป็นการส่วนตัว ระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับผู้รับบริการ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้รับบริการ ได้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น สามารถวางโครงการในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีใช้เฉพาะจะสามารถแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่เท่านั้น แต่ จะช่วยให้มีทักษะในการแก้ไขปัญหา

◆ การให้คำปรึกษากลุ่ม (Group Counseling) คือ การให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ปกติ (NORMAL PEOPLE) ให้สามารถยอมรับปัญหาต่างๆ ของตนเอง และพยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นให้ หหมดสิ้นไป ก่อนที่จะช่วยบุคคลในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ที่จะนำความคิดทั้งหลายที่ได้รับจากกลุ่มไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน

◆ เด็กพิเศษ Special Child หมายถึง เด็กกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพิ่มเติมจากวิธีการตามปกติ ทั้งในด้าน การใช้ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ และการเข้าสังคม เพื่อให้เด็ก

ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของเขาเอง โดยออกแบบการดูแล ช่วยเหลือเด็ก ตามลักษณะความจำเป็น และความต้องการของเด็กแต่ละคน

◆ การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) หมายถึง การที่บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมหรือการกระทำของตนเองได้ โดยที่เขาสามารถเลือกพฤติกรรม เป้าหมาย และกระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยตัวเขาเอง การควบคุมตนเองและ การบังคับตนเองถือว่าเป็น เป้าหมายสำคัญของการปรับพฤติกรรม เพราะการปรับพฤติกรรมมุ่งหมายที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ให้เกิดเป็นพฤติกรรม

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

◆ การสำรวจปัญหา/จัดทำแบบสำรวจปัญหาหรือพฤติกรรมเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในโรงเรียน

◆ การลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือนักเรียน โดยการให้คำปรึกษานักเรียนรายบุคคล การให้คำปรึกษา

รายกลุ่ม และการบำบัดรักษา

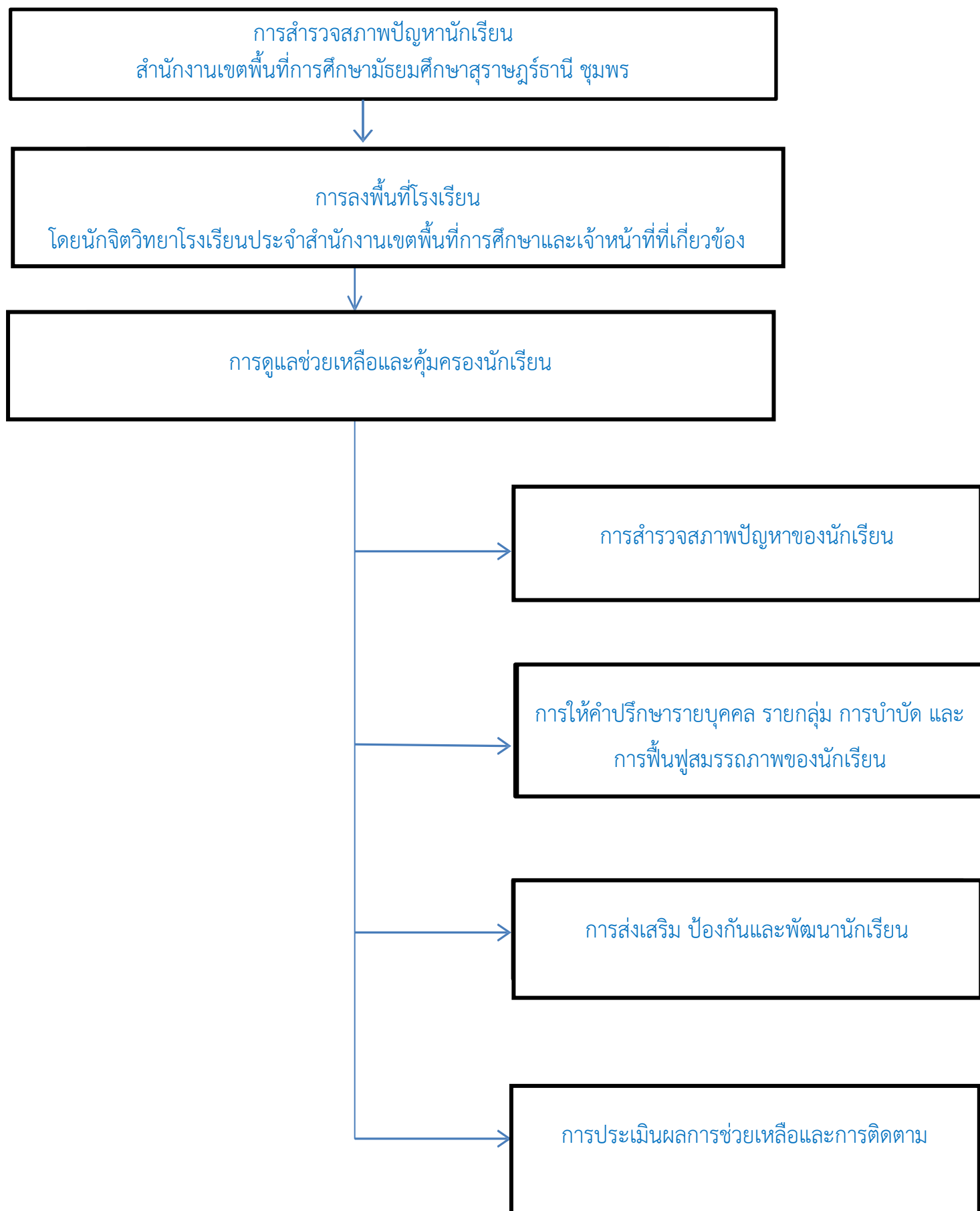
◆ การดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน

◆ การส่งเสริม ป้องกัน และพัฒนานักเรียน

◆ ประเมินผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและติดตาม

◆ สรุปผล/รายงาน

Flow Chart การปฏิบัติงาน

แบบฟอร์มที่ใช้

แบบสำรวจการคัดกรองนักเรียน

แบบบันทึกการให้คำปรึกษา

การศึกษารายกรณี

เอกสารหลักฐานอ้างอิง/ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

คู่มือหลักสูตรการพัฒนานักจิตวิทยาโรงเรียน

กระบวนการดำเนินงานตามระบบการช่วยเหลือนักเรียน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้การดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบมีประสิทธิภาพ
๒. เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

ขอบเขตของงาน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน เช่น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและการแก้ปัญหา การส่งต่อนักเรียน

คำจำกัดความ

- ◆ การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกันและการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา โดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนานักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง ปลอดภัยจากสารเสพติด และมีความสุขในการดำรงชีวิต
- ◆ การคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูล ที่เกี่ยวกับ ตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่ม นักเรียน เป็น ๓ กลุ่ม คือ
 - ◆ กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ
 - ◆ กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง เพื่อได้รับการช่วยเหลือก่อนเป็นปัญหา
 - ◆ กลุ่มมีปัญหา คือ มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไขปัญหามาแต่กรณี
- ◆ การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/ มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป
- ◆ การป้องกันและการแก้ไขปัญหา คือ การให้การปรึกษาเบื้องต้นและการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

◆ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จากการเยี่ยมบ้าน แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) การสัมภาษณ์นักเรียน

๑. ด้านความสามารถ

- การเรียน
- ความสามารถอื่นๆ

๒. ด้านสุขภาพ

- ร่างกาย
- จิตใจ
- พฤติกรรม

๓. ด้านครอบครัว

- เศรษฐกิจ
- การคุ้มครองนักเรียน

◆ ทำการคัดกรองนักเรียน แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา

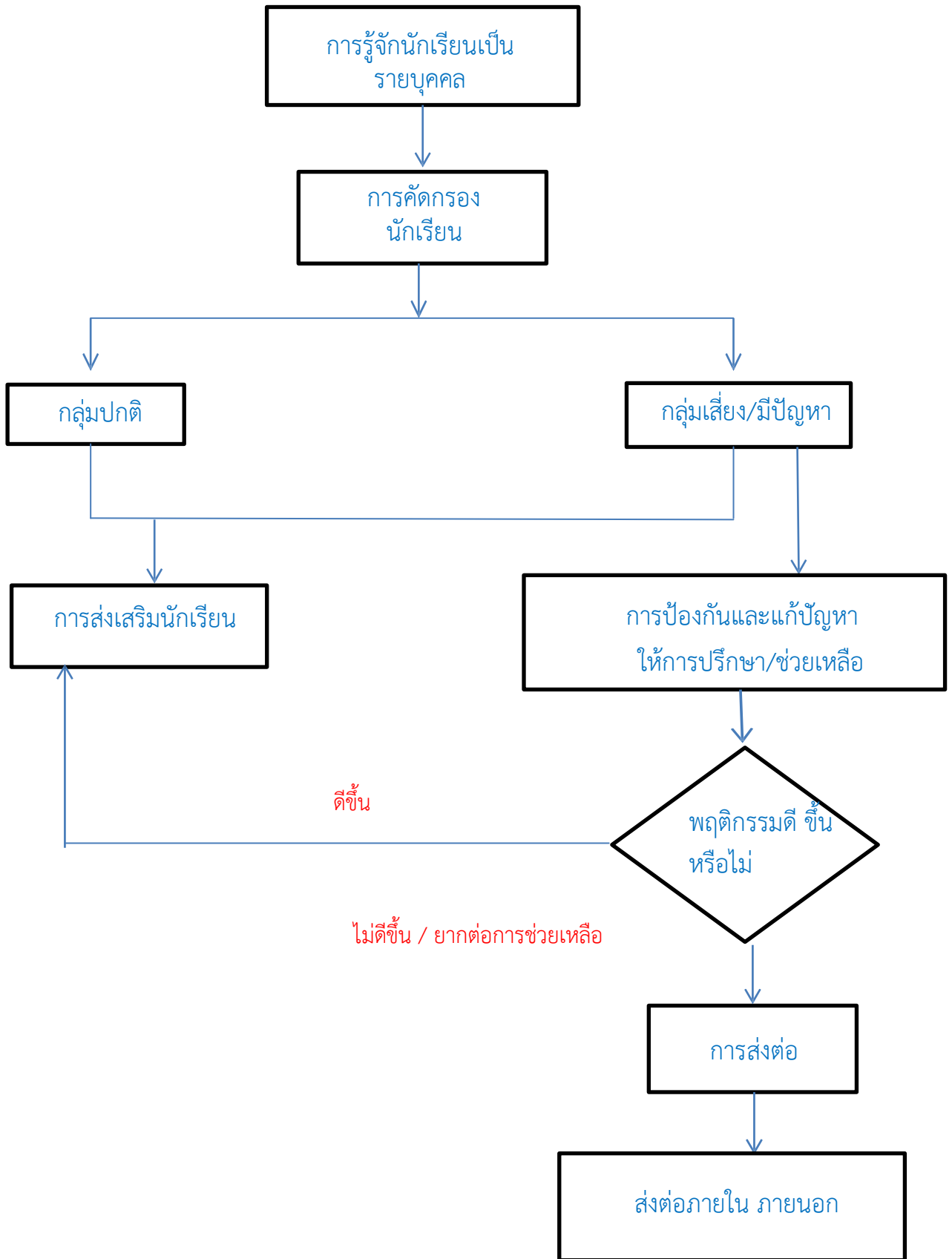
◆ ส่งเสริมนักเรียนทุกกลุ่ม

◆ ป้องกันและแก้ไขปัญหา (นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา) ให้คำปรึกษาเบื้องต้น

◆ ส่งต่อภายใน/ภายนอก

◆ สรุปและรายงานผลการช่วยเหลือนักเรียน

Flow Chart การปฏิบัติงาน

แบบฟอร์มที่ใช้

- ◆ แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)
- ◆ แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน
- ◆ แบบสัมภาษณ์นักเรียน
- ◆ แบบบันทึกให้คำปรึกษา
- ◆ แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคล

เอกสารหลักฐานอ้างอิง/ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- ◆ คู่มือหลักสูตรการพัฒนานักจิตวิทยาโรงเรียน
- ◆ กรมสุขภาพจิต.๒๕๔๖ ข: ๘

การดำเนินงานด้านสุขภาพจิตนักเรียน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อคัดกรองปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อประสบปัญหา
๒. เพื่อให้ผู้ประสบปัญหาได้รับการให้คำปรึกษาและการช่วยเหลือตามความเหมาะสม

ขอบเขตของงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์คุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน ให้การช่วยเหลือเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชน ปัญหาความเสี่ยงในการถูกรุกลักคามทางเพศ ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กและเยาวชนที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม และส่งเสริมดูแลเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ

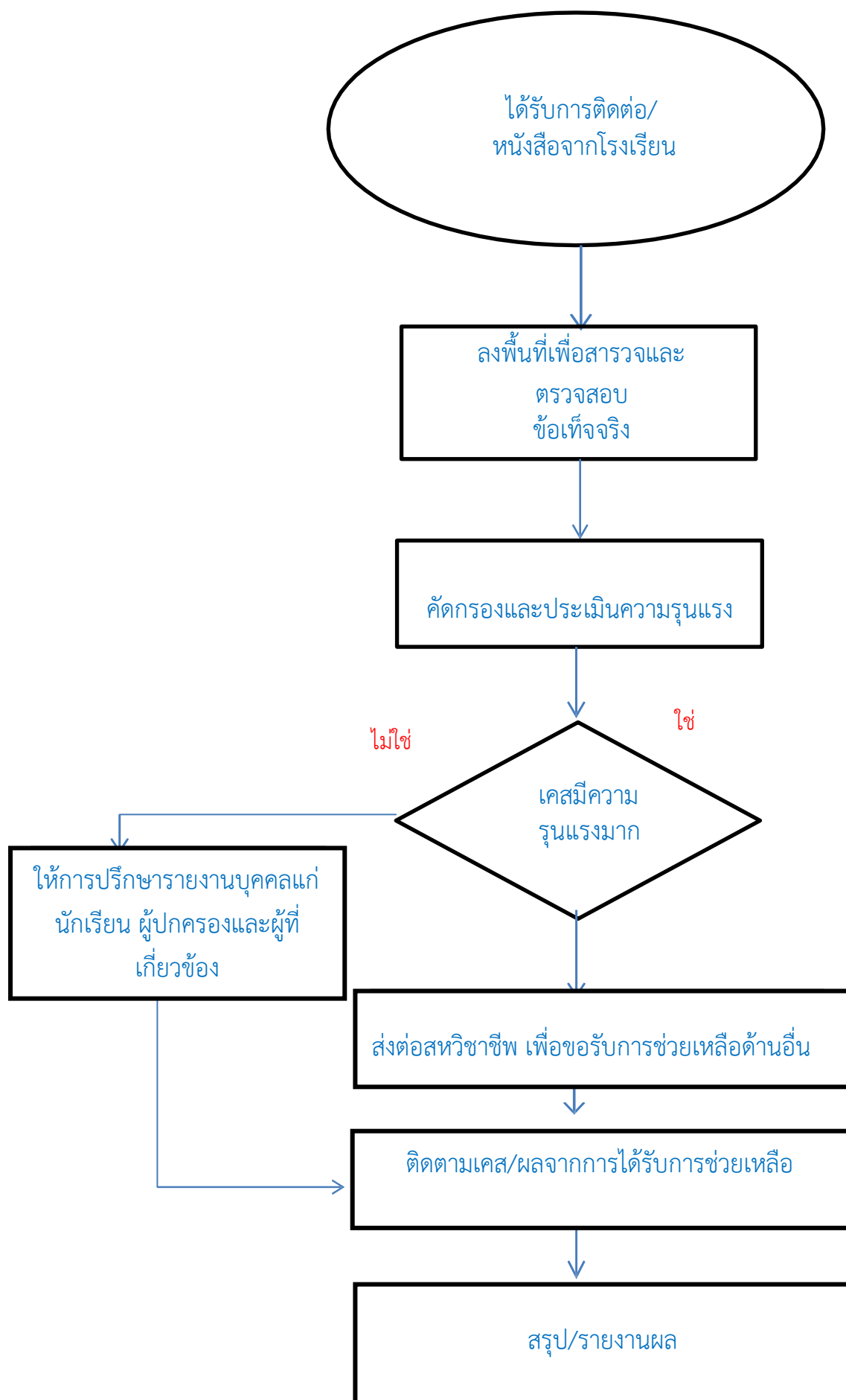
๑.๓ คำจำกัดความ

- ◆ “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส
- ◆ “เด็กเร่ร่อน” หมายความว่า เด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดูหรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่าง ๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อนจนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน
- ◆ “เด็กกำพร้า” หมายความว่า เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้
- ◆ “เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก” หมายความว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนหรือบิดามารดาหย่าร้าง ทั้งร้าง ถูกคุมขัง หรือแยกกันอยู่และได้รับความลำบาก หรือเด็กที่ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัยหรือกำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้
- ◆ “เด็กพิการ” หมายความว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมออง สติปัญญาหรือจิตใจ หมายความว่าความบกพร่องนั้น จะมีมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง
- ◆ “เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควรเด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- ◆ ได้รับการติดต่อและหนังสือขอความช่วยเหลือจากโรงเรียน
 - ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน
 - สภาพปัญหาที่พบ
- ◆ ลงพื้นที่เพื่อสำรวจและตรวจสอบข้อเท็จจริงตามเรื่องที่ได้รับแจ้งจากโรงเรียน
- ◆ คัดกรองและประเมินความรุนแรงของปัญหา
 - ประเมินความเครียด
 - ประเมินและคัดกรองภาวะซึมเศร้า
 - ประเมินสถานะทางอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก
- ◆ พิจารณาความรุนแรงของเคส
 - ให้การปรึกษารายบุคคล/ครอบครัว
 - กรณีที่เคสมีความรุนแรงมาก อาจส่งต่อสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็ก เพื่อขอรับความช่วยเหลือต่อไป
- ◆ ติดตาม Case
- ◆ สรุปรายงานผล

Flow Chart การปฏิบัติงาน

แบบฟอร์มที่ใช้

- ◆ แบบคัดกรองความเครียดสวนปรง
- ◆ แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในเด็ก CDI
- ◆ แบบประเมินสภาวะทางอารมณ์

เอกสารหลักฐานอ้างอิง/ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- ◆ คู่มือหลักสูตรการพัฒนานักจิตวิทยาโรงเรียน
สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อลดสิ่งรบกวนการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน ให้นักเรียนมีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้
๒. เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบ ทั้งถึง ท้นเวลา และถูกวิธี
๓. เพื่อสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้มีความเข้มแข็งระหว่างสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตของงาน

การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สถานศึกษา ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการปกป้องคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน เพื่อเด็กนักเรียนจะได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กนักเรียนเติบโตอย่างมีศักยภาพ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ดังนั้น สถานศึกษา ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีกระบวนการดำเนินงานคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน

คำจำกัดความ

การคุ้มครอง หมายถึง การดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่เสี่ยง หรือต้องสงสัยว่าถูกรุกล้ำรุนแรงหรือล่วงละเมิด เด็กนักเรียนที่ถูกรุกล้ำรุนแรงหรือถูกล่วงละเมิด และเด็กนักเรียนที่ถูกรุกล้ำรุนแรงหรือล่วงละเมิดต่อบุคคลอื่น โดยมีระบบและขั้นตอนการปฏิบัติที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุด

การช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม พัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อให้เด็กนักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

เด็ก หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

นักเรียน หมายถึง เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เด็กนักเรียน หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสและเป็นเด็กนักเรียนซึ่งกำลังรับการศึกษาที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บิดามารดา หมายถึง บิดามารดาของเด็กนักเรียนไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครอง สวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กนักเรียนไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กนักเรียนอาศัยอยู่ด้วย

- พนักงานเจ้าหน้าที่** หมายถึง ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖
- ผู้บริหารสถานศึกษา** หมายถึงบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทั้งของรัฐและเอกชน
- ฉก.ชน.สพฐ.** หมายถึง ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ฉก.ชน.สพป./สพม.** หมายถึง ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
- สถานศึกษา** หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา
- ทีมสหวิชาชีพ** หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ทำงานประสานความร่วมมือจากหลายสาขาวิชาชีพ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาอย่างมีระบบและเป็นกระบวนการอยู่บนพื้นฐานที่มีจุดประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน ในการปฏิบัติงานโดยมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อการประเมินสภาพการณ์ของปัญหาและมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งกระบวนการ เช่น ศูนย์ช่วยเหลือสังคม (OSCC) มูลนิธิต่าง ๆ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจองค์กรเพื่อการกุศล บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง ฯลฯ
- ศูนย์ช่วยเหลือสังคม (OSCC)** หมายถึง ศูนย์ช่วยเหลือสังคม ภายใต้ชื่อ OSCC (One Stop Crisis Center) เป็นศูนย์บริการประชาชนผู้ประสบปัญหาที่มีลักษณะบูรณาการและครบวงจร โดยมีหน้าที่รับแจ้งเหตุ เบาะแส ประสานส่งต่อ และติดตามการใช้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ไม่พร้อม การค้ามนุษย์ การใช้แรงงานเด็ก การกระทำความรุนแรงต่อเด็กสตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ

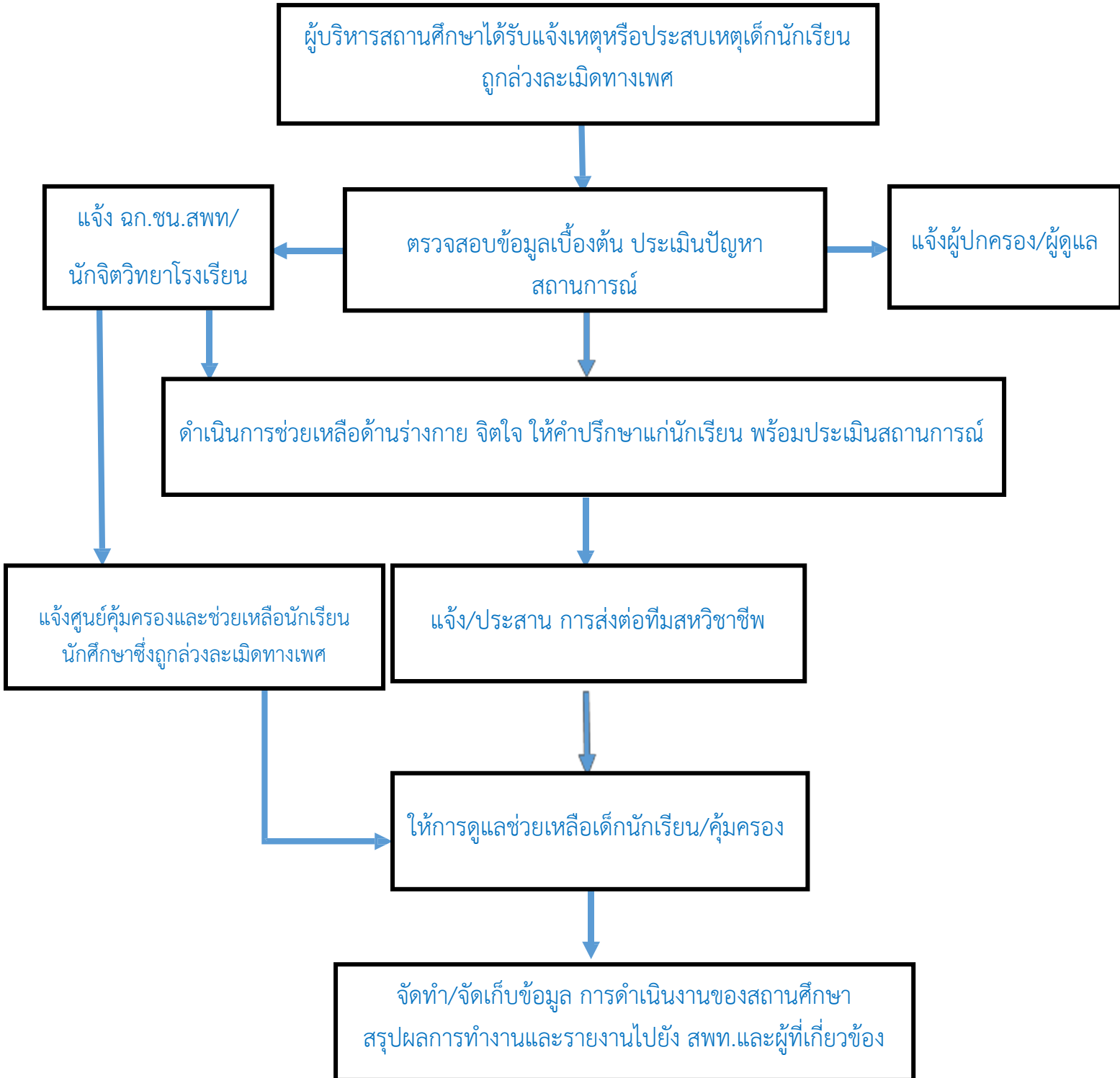
กรณีล่วงละเมิดทางเพศ

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๑. ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตรวจสอบข้อเท็จจริง และปรึกษากับผู้เกี่ยวข้อง ในสถานศึกษา สพป./สพม./สพฐ. ทันที
๒. ตรวจสอบข้อมูลประวัติเด็กนักเรียนโดยใช้กระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การบันทึกข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูลตามแบบรายงาน ฉก.๐๑
๓. ประสานทีมสหวิชาชีพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สพป./สพม. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บ้านพักเด็กและครอบครัว สถานีตำรวจ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นต้น
๔. เชิญผู้ปกครองเด็กนักเรียนทั้งสองฝ่าย/หรือผู้ที่เด็กนักเรียนไว้วางใจ/หรือผู้ที่เด็กนักเรียนร้องขอ มาพูดคุย/รับทราบเหตุการณ์ และให้คำปรึกษา
๕. ประสานศูนย์ช่วยเหลือสังคม (OSCC) สถานพยาบาลในพื้นที่ เพื่อนำเด็กนักเรียนเข้ารับการตรวจรักษา ด้านร่างกายและจิตใจภายใน ๒๔ ชั่วโมง
๖. แจ้งผู้ปกครองเด็กนักเรียนหาแนวทาง และวิธีการร่วมกันในการปรับพฤติกรรมเด็กนักเรียน
๗. ดำเนินการโดยเก็บข้อมูลเป็นความลับ พึงกษสิทธิ์ผู้ถูกระทำและผู้กระทำ
๘. กรณีเด็กนักเรียนกับครูหรือบุคลากรทางการศึกษา ตรวจสอบประวัติครู ให้เชิญคณะกรรมการสถานศึกษามาปรึกษา สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงในสถานศึกษา และรายงานผู้บังคับบัญชาทราบทันที
๙. กรณีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่กระทำการละเมิด ให้ดำเนินการทางวินัย สรุปและจัดทำรายงานเสนอผู้บริหารสถานศึกษาทราบ
๑๐. ติดตามผล/เยี่ยมบ้านเด็กนักเรียนเป็นระยะ ให้คำปรึกษา/ให้กำลังใจ
๑๑. จัดทำเป็นกรณีศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการปกป้อง คุ้มครอง และดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนต่อไป

แนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน

กรณีล่วงละเมิดทางเพศ

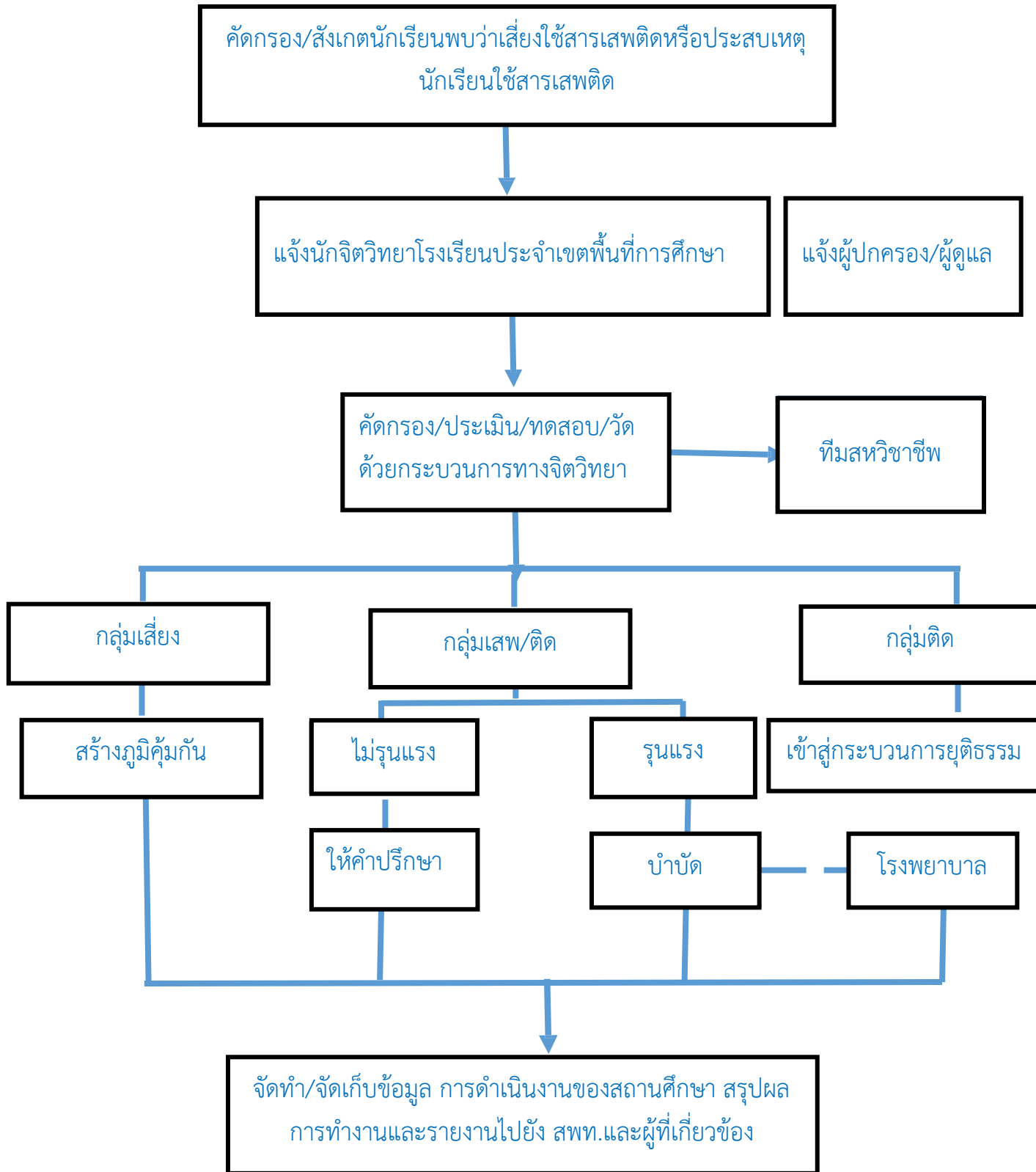
กรณีใช้สารเสพติด

๑. ครูที่ปรึกษาคัดกรองเด็กนักเรียนเป็นรายบุคคล การเยี่ยมบ้าน และการคัดกรองนักเรียนออกมา ๔ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ และกลุ่มค้า
๒. แจ้งนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่ คัดกรอง/ประเมิน/ทดสอบ/วัด ด้วยกระบวนการทางจิตวิทยา
๓. เด็กนักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ และมียาเสพติดไว้ในครอบครองให้ดำเนินการ ดังนี้
 - ๒.๑ ติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาร่วมกัน
 - ๒.๒ ดำเนินการตามแนวทางการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนกลุ่มเสพ โดยเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา
 - ๒.๓ ติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และรายงานผล การดำเนินการให้ผู้บริหารสถานศึกษารับทราบ
 - ๒.๔ สถานศึกษารายงาน สพป./สพม.
๓. กรณีพบว่านักเรียนเป็นผู้ค้าให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการตามกฎหมาย
๔. กรณีเด็กนักเรียนถูกควบคุมตัวหรือเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ให้สถานศึกษาดำเนินการออกหนังสือรับรองการเป็นนักเรียนเพื่อเป็นหลักฐานประกอบ

แหล่งช่วยเหลือ

๑. ศูนย์ช่วยเหลือสังคม (OSCC) โทร. ๑๓๐๐
๒. ศูนย์ฉุกเฉิน โทร. ๑๖๖๙
๓. สถานพยาบาล
๔. สถานีตำรวจ
๕. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๖. ปปส

ขั้นตอนการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน กรณีใช้สารเสพติด

กรณี ๔ กลุ่มโรค (สมาธิสั้น เรียนรู้ช้า บกพร่องทางสติปัญญา และ ออทิสติก)

๑. สถานศึกษาคัดกรองนักเรียนตามขั้นตอนการดำเนินงานของ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
๒. แจ้งนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษา คัดกรอง/ประเมิน/ทดสอบ/วัด ด้วยกระบวนการทางจิตวิทยา

๓. หากนักเรียนไม่เข้าเกณฑ์

◆ นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ร่วมกันส่งเสริม และป้องกันนักเรียน หากนักเรียนเข้าเกณฑ์

◆ แจ้งผู้ปกครองและครูให้รับทราบ

◆ จัดทำหนังสือจากเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อส่งต่อ และประสานไปยังโรงพยาบาล

◆ ผู้ปกครองนำเอกสารติดต่อโรงพยาบาล และนำเอกสารที่ได้จากโรงพยาบาลส่งเขตพื้นที่การศึกษา

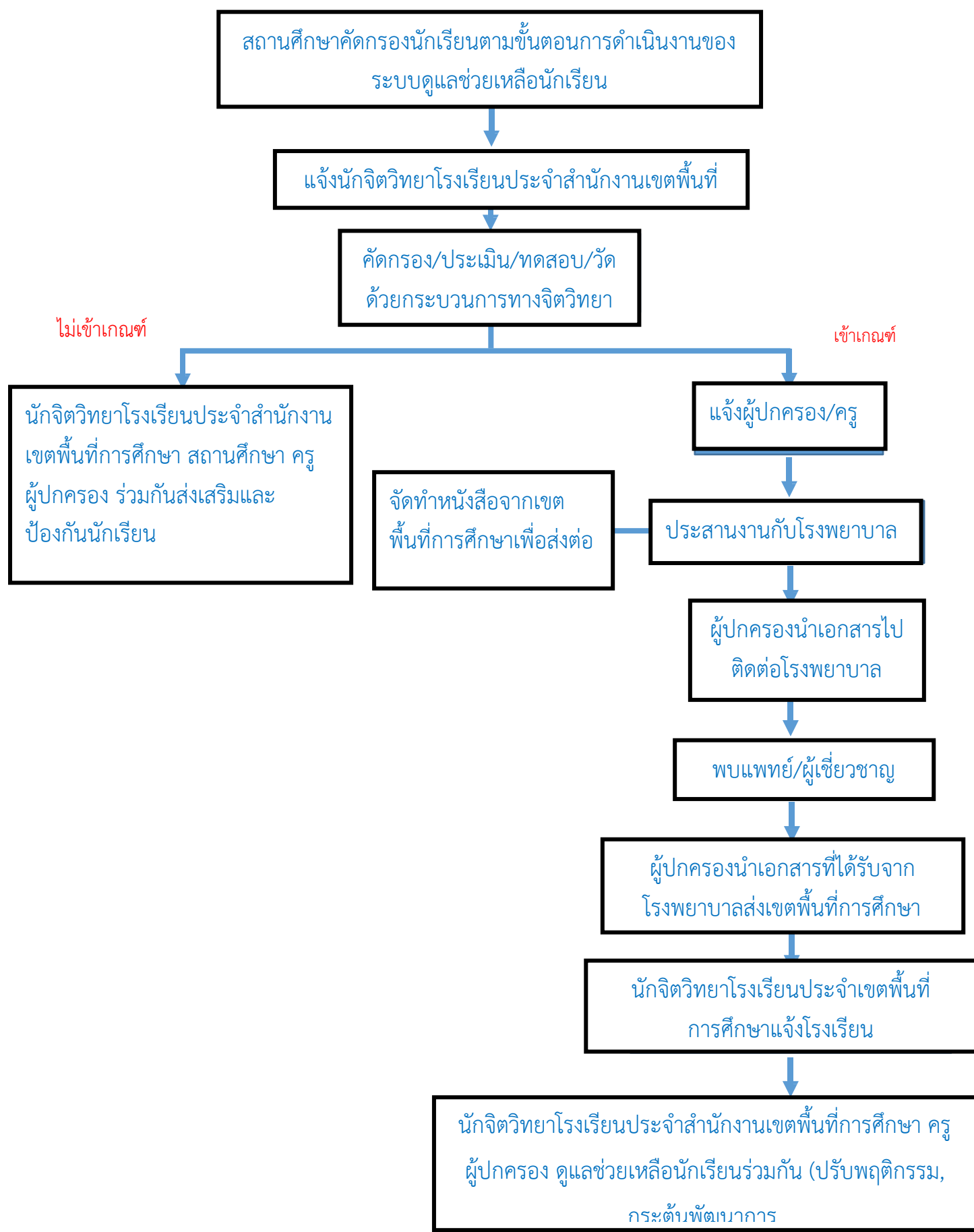
◆ แจ้งโรงเรียนให้รับทราบผล

๔. นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษา ครู ผู้ปกครอง ดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน (ปรับพฤติกรรม, กระตุ้นพัฒนาการ, ให้คำปรึกษาครู/ผู้ปกครอง ฯลฯ)

แหล่งช่วยเหลือ

๑. สถานพยาบาล
๒. ศูนย์ฉุกเฉิน โทร. ๑๖๖๙
๓. สถานีตำรวจในพื้นที่
๔. โรงพยาบาลจิตเวชในพื้นที่
๕. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

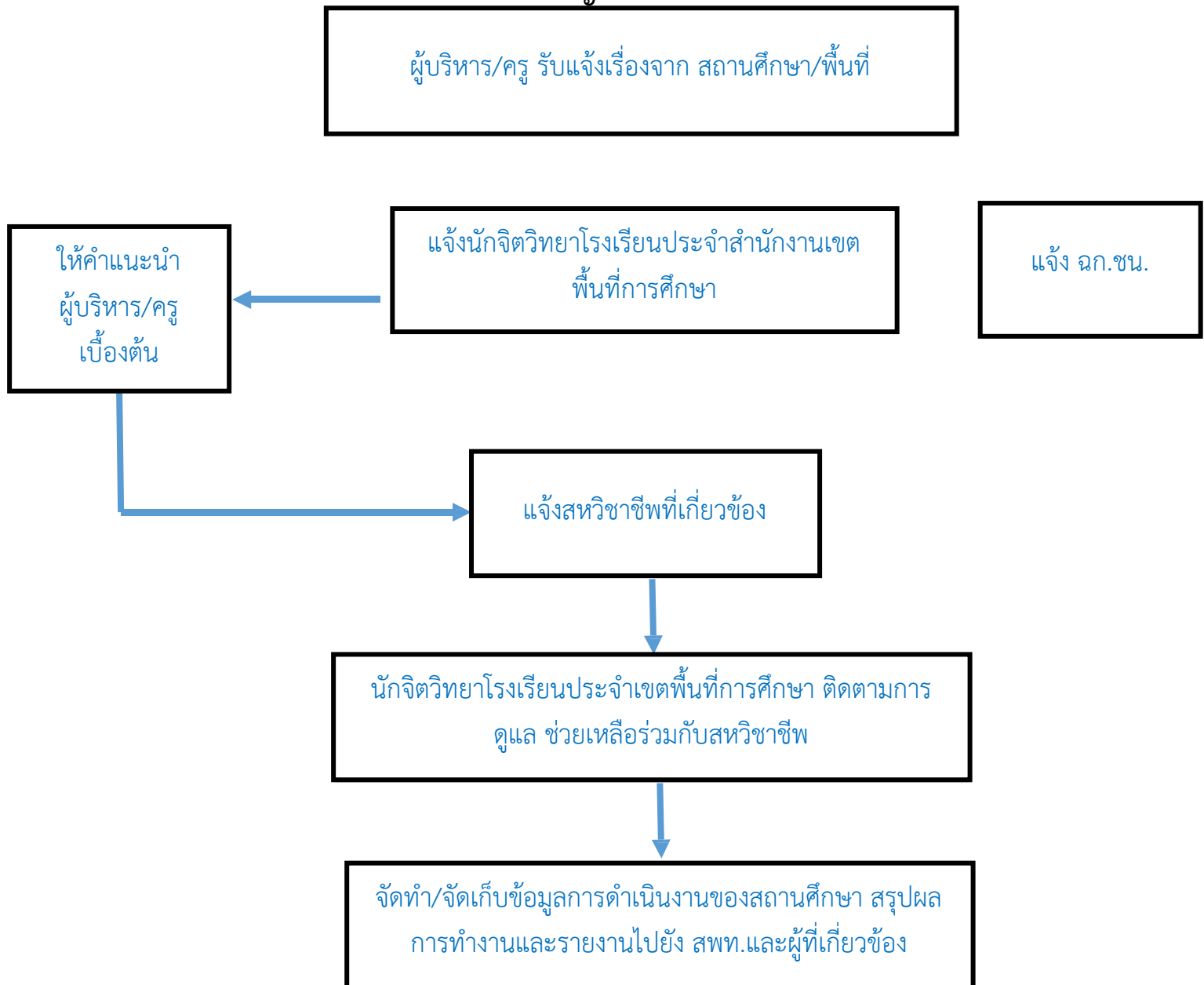
ขั้นตอนการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน
กรณี 4 กลุ่มโรค (สมาธิสั้น เรียนรู้ช้า บกพร่องทางสติปัญญา และ ออทิสติก)

กรณีปัญหาเร่งด่วน

๑. ผู้บริหาร/ครู รับแจ้งเรื่องจาก สถานศึกษา/พื้นที่ที่เกิดเหตุ
 ๒. แจ้ง สพป./สพม./สพฐ. ทราบเป็นการเบื้องต้นทันที
 ๓. แจ้งนักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษาให้คำปรึกษาผู้บริหาร ครูเบื้องต้น
 ๔. มอบหมายให้ทีม ผ.ช.น. และทีสทวิชาชีพ เข้าช่วยเหลือโดยทันทีกรณี เกิดเหตุในพื้นที่ไหนให้
ให้ดำเนินการเข้าช่วยเหลือในเบื้องต้น
 ๕. นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ติดตามการดูแลช่วยเหลือร่วมกับสท
วิชาชีพ
 ๖. จัดทำ/จัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานของสถานศึกษา สรุปผลการทำงานและรายงานไปยัง สพท.
และผู้ที่เกี่ยวข้อง
- แหล่งช่วยเหลือ**
๑. ศูนย์ฉุกเฉิน โทร. ๑๖๖๙
 ๒. สถานพยาบาล
 ๓. เจ้าหน้าที่ตำรวจ
 ๔. สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

ขั้นตอนการคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน
กรณีปัญหาเร่งด่วน

หมายเหตุ: กรณีปัญหาเร่งด่วน หมายถึง ฆ่าตัวตาย ทำร้ายตัวเอง ทำร้ายผู้อื่น กลั่นแกล้ง หลงผิด หูแว่ว
ประสาทหลอน ชักเกร็ง ติดเชื้อ HIV

